

ОРГАНИЗОВАНИ КРИМИНАЛ-ТРГОВИНА ЉУДИМА КАО ОБЛИК УГРОЖАВАЊА БЕЗБЈЕДНОСТИ СА ОСВРТОМ НА БиХ

ПРЕГЛЕДНИ РАД

УДК 343.122:343.9.02(497.6)

DOI 10.7251/DEFSR5122009V

COBISS.RS-ID 136159233

Проф. др Душко Вејновић¹
Доц. др Предраг Обреновић²

Апстракт: Поред локалних етно-вјерских сукоба, прве двије деценије XXI вијека обиљежиле су и појава неких нових облика угрожавања безбједности, како на глобалном, регионалном тако и на локалном-нивоу државе.

У савременој теорији како међународних односа, тако и у теорији безбједности наука дефинисани су бројни безбједносни ризици, изазови и пријетње. Управо ти ризици, изазови и пријетње су дефинисани као државни и недржавни чиниоци. Међу недржавне чиниоце у један од најзначајнијих по савременим теоретичарима међународних односа и безбједности свакако се убраја организовани криминал. Данас организовани криминал је постао толико софистициран, да борба против истог, увелико превазилази могућност и капацитете државе да се саме-појединачно боре против ове пошаст савременог друштва.

Трговина људима је једна од највећих и најпрофитабилнијих глобалних криминалних активности, заједно са трговином наркотицима, оружјем и прањем новца.

Због тога, циљ овог рада је да укаже на значај борбе против организованог криминала, посебно на значају борбе против трговине људима као једне од најзначајнијих и најпрофитабилнијих активности организованог криминала.

¹Универзитет у Бањој Луци

²Независни Универзитет Бања Лука

Готово са сигурношћу можемо рећи да организовани криминал има своје активности у свим државама диљем „свјетског шара“, а он посебно долази до изражаја у земљама које се налази у транзицији. Зато, ћемо у овом раду, дати остврт на стање трговине људима у БиХ, као држави која се већ скоро пуне три деценије налази у периоду транзиције.

Кључне ријечи: *безбједност, организовани криминал, трговина људима, БиХ*

УВОД

Организовани криминал данас представља један од најзначајнијих безбједносних ризика модерних држава, јер великим дјелом новац зарађен криминалним активностима попут трговине наркотицима, трговине људима, као и друге криминалне активности финансирају разне нелегалне активности које за последицу имају угрожавање безбједности диљем „свјетског шара“.

Као, што нам је већ свима добро познато, трговина људима представља један од назначајнијих облика финансирања организованог криминала. Због тога предмет овог рада је дескрипција трговине људима. Наравно, током писања овог рада користићемо методу дедукције.

Последњих неколико деценија тема трговине људима врло је актуелна у академским круговима, чему су, између осталог, допринјеле бројне крупне промјене у друштвено-економској и политичкој сфери на глобалном плану. Интересовање истраживача за трговину људима интензивирали су бројни друштвени процеси, посебно миграције, али и друштвене и политичке кризе које су услједиле након хладног рата.

Резултати досадашњих истраживања упућују на чињеницу да је трговина људима глобални феномен који мање-више погађа све земље свијета. Доступни подаци који се тичу обима и распрострањености овог проблема упућују на закључак да су на трговину људима рањивији они људи који живе у неразвијеним земљама и државама које пролазе кроз друштвену и економску транзицију.

У раду су приказана теоријска промишљања о трговини људима, као и приказивање емпиријских података који указују на токове зарађеног новца трговином људима од разних криминалних организација, те употребу тог новца у инансирању разних радикалних и екстремистичких група. Наравно у раду посебну пажњу ћемо посветити трговини људима на простору БиХ као државе која се скоро више од двије деценије налази у процесу транзиције.

1. ТРГОВИНА ЉУДИМА

Трговина људима је сложен и мултидимензионални проблем који се изучава у различитим научним дисциплинама, те отуда и разноврсност приступа који настоје да објасне шта је у позадини трговине људима.

Трговина људима се сматра једним од највећих проблема који егзистира заједно са нама. Трговина људима, а посебно његов најчешћи облик трговина женама и дјецом у сврху сексуалног искоришћавања, растући је глобални проблем. Она је већ одавноу свијету препозната као веома опасан облик организованог криминала, који на глобалном нивоу представља најуноснију и најпрофитабилнију криминалну активност. Она, као глобални феномен, пролази кроз више фаза у оквиру којих се жртва регрутује, транспортује и експлоатише, а свака од тих фаза има своје специфичности.

Трговина људима подразумјева продају и куповину тј. држање неког лица у циљу његове експлоатације, као и све друге радње које могу бити дио тог процеса, као што су превоз, чување, скривање и сл. У таквим случајевима је увјек присутна нечија експлоатација. Она се одржава употребом силе, преваре, пријетње, отмице или на други начин. Такође, она представља вид модерног ропства које се заснива на понуди и тражњи и представља врло уносан посао. Што се више развија технологија, много је лакше формирање криминалних организација које се баве трговином људима. Жртве се третирају као потрошни материјал и користе се без икаквог улагања док не постану неупотребљиве када се мењају новим жртвама. Трговина људима представља најгрубљи начин кршења људских права и једно од најтежих кривичних дијела против човјечности (Милановић,

Лајовић, Барјактаровић, Радосављевић, 2016) будући да подразумева експлоатацију једног човјека зарад стицања користи за другог.

Трговина људима као облик организованог криминала представља глобални проблем, који опстаје упркос координираној акцији на националном и међународном нивоу. Она погађа све државе, а исто тако свако лице лако може да постане жртва трговине људима. Заступљеност трговине људима у одређеним земљама је везана за политичку, економску и социјална ситуацију. Земље у којима се јавља неки облик трговине људима се могу поделити у три групе:

- а) земље поријекла,
- б) земље транзита и
- в) земље дестинације. (Бритон, Маљевић 2010)

Земље поријекла и транзита су најчешће земље које су у политичкој и економској транзицији, земље у развоју и неразвијене земље, сиромашне, тзв. земље „трећег света“, земље у рату и постконфликтне земље. Због такве ситуације већина људи, који су жртве трговине људима, потичу управо из таквих земаља, а сам транзит жртава до дестинације много је лакше организовати кроз земље у којима је неуређен друштвени и правни систем.

Земље дестинације су земље које су економски развијеније и самим тим богатије. Зато најчешће земљу дестинације одређује земља поријекла, тачније њена развијеност у односу на њу. Наравно, апсолутно правило не постоји. То је само општа подјела која не мора да буде и правило. Свака од земаља на свијету може у неком тренутку бити земља поријекла, транзита или дестинације.

2. ТРГОВИНА ЉУДИМА НА ГЛОБАЛНОМ НИВОУ

Као што је већ у предходном дијелу рада наведено, трговина људима је глобални проблем, који није заобишао ни Европу. Међутим, за разлику од осталих дијелова свијета, Европа је посебно угрожена јер је ријеч о одредишту у које долазе жртве из великог броја земаља.

Према Извештају (UNODC Report, 2003), на глобалном нивоу, најчешћи облик трговине људима (79%) је сексуална експлоатација. Жртве сексуалне експлоатације су претежно жене и девојке.

Изненађујуће, у 30% земаља које су дале информације о полу трговца људима, чине жене. У неким дјеловима свијета трговина женама је норма.

Други најчешћи облик трговине људима је принудни рад (18%). Овај податак нас некада може навести на извођење погрешних закључака из простог разлогашто се принудни рад врло ријетко открива и пријављује од трговине људима ради сексуалне експлоатације. Широм свијета, скоро 20% свих жртава трговине су дјеца. Међутим, у неким деловима Африке и региона Меконга дјеца су већина, број се креће до 100% у дијеловима Западне Африке. Иако се чини да трговина људима подразумјева кретање људи преко континента, већина експлоатације се одвија у близини куће. Подаци показују да су трговина људима унутар региона и домаћа трговина главни облици трговине људима.

Протокол Уједињених нација против трговине људима – најважнији међународни споразум у овој области – ступио је на снагу 2003. године. Извештај показује да се у последњих неколико година број држава чланица које озбиљно примењују Протокол више него удвостручио (са 54 на 125) од 155 обухваћених држава. Међутим, још увек има много земаља које немају потребне правне инструменте или политичку вољу.

На слици испод, можемо видјети токове трговине људима диљем свијета

■ Главна одредишта међурегионалних tokova i važna područja podrijetla, 2012. – 2014.

Слика 1: UNODC, „Global Report on Trafficking in Persons 2016”

Радећи припреме (истраживање) на изradi овог рада могли смо се увјерити да је данас тешко, готово немогуће наћи прецизне податке о трговини људима на глобалном или регионалном нивоу. На основу процјена разних владиних и невладиних експерата из ове области можемо рећи, да је између 700,000 до два милиона жена и дјеце годишње прода у свјету као жртве трговине људима. То су само прелиминарне процјене које се односе на међународну трговину људима. У ову процјену није укључена интерна трговина људима у земљама попут Тајланда или Индије. Међународна организација за миграције процјењује да се 300,000 жена годишње прода у Европи. Међутим, ових дана је могу наћи разне процјене које указују да је Украину због ратних дејстава напустило око 3,5 милиона људи. Узимајући у обзир чињеницу да се ради о релативно сиромашном становништву, за очекивати је пораст броја жртава трговине људима на тлу Европе. Само према подацима Украјинског Министарства унутрашњих послова процјењује да је 400,000 жена продано ван земље у посљедњој деценији. Презентовани подаци указују да је трговина женама и дјецом у сврху проституције озбиљан глобални проблем, без обзира на чињеницу да доступни подаци који указују на трговину људима не заснивају се на реалним већ на основама процјена разних владиних и невладиних експерата и организација.

3. ТРГОВИНА ЉУДИМА У РЕГИОНУ ЈУГОИСТОЧНЕ ЕВРОПЕ

Прво у циљу што лакшег разумијевања појма Југоисточна Европа, прво ћемо овдје за потребе овог рада дефинисати наведени појам.

Под појмом Југоисточна Европа подразумевамо географски и геополитички појам који обухвата југоисточни дио Европе у захвату Јадранског, Егејског, Јонског, Мраморног и Црног мора, са сјеверном копненом границом која се у ужем географском смислу поклапа са линијом ријечних токова Саве и Дунава, док у геополитичком смислу понекад обухвата и непосредно суседне области које се налазе северно од поменуте линије.

Задњу деценију 20 вијека регион Југоисточне Европе обиљежили су етновјерски конфликти, који су истовремено дизајнирали

етнополитичку мапу региона. Регион је био војно, политички и економски подјељен, створене су нове државе, успостављене нове границе. Скоро све земље које се налазе на простору који обухвата Југоисточна Европа се налазе у неком периоду транзиције, те су управо због тога суочене су са проблемом организованог криминала и корупције, што представља главне обструктивне факторе развоја и регионалне стабилности. Због периода транзиције, владе држава Југоисточне Европе често из разлога лимитираних економских ресурса нису у могућности да успоставе ефикасну контролу над токовима незаконите економије и разних других облика криминала, укључујући трговину женама у сврху проституције. Регион Југоисточне Европе је подручје дестинације, транзита, а у задњем периоду све више регион порјекла трговине жена и дјеце.

Организоване криминалне групе у региону Југоисточне Европе, безобзира на своје етничко и вјерско опредељење веома добро, скоро савршено функционишу, за разлику од влада њихових држава, те због тога у великој мјери успјешно експлоатишу недовољно контролисане државне границе, корупцију, правни вакум као и непостојање регионалне сарадње на сузбијању организованог криминала. Географска близина земаља источне и централне Европе утицала је на стање трговине људима у региону Југоисточне Европе, пошто земље бившег источног блока у великом опсегу су обухваћене овим феноменом у пост совјетској периоду. ИОМ назива повећану тражњу за женама славенског поријекла “четвртим таласом жртава који укључује жене и дјецу из Централне и Источне Европе, укључујући Русију и Украјину, који јепочео раних 1990 тих, а наставља се до садашњег времена. Ранији таласи односили су се прво на жене са Тајланда и Филипина, други талас обухватао је жене из Доминиканске Републике и Колумбије, и трећи талас жене из Гане и Нигерије. Четврти талас трговине људима из источне и централне Европе је као лонгитудинални вал обухватио и земље Југоисточне Европе, првенствено због географске близине, сличне прошлости и проблема с којима се сусрећу пост социјалистичка друштва.

Најучесталије врсте криминала у региону Југоисточне Европе још увијек су кријумчарење дрога, оружја, цигарета као најunosније врсте криминала током 90тих, док је трговина

људима постала израженија крајем 1990 тих. Као међународни организовани криминал, трговини људима треба се супроставити кроз интегрални приступ на националном, регионалном и међународном нивоу. Потписивањем Министарске Декларације Пакта за Стабилност 2000 године у Палерму, и оснивањем радне групе за трговину људима (*Sability Pact Trafficking Task Force*, у даљем тексту, -*SPTF*), владе земаља југоисточне Европе сложиле су се да оне требају имају водећу улогу у анти-трафикинг акивностима. Систем регионалне кооперације, координисан од *SPTF* утицао је да свака земља изради унифициран, структуриран систем супростављања трговини људима у форми Националног акционог плана. Ти планови укључују сарадњу владиних, невладиних и међународних агенција, и представљају врло користан и ефикасан теоретски оквир супростављања трговини људима.

4. ТРГОВИНА ЉУДИМА У БИХ

У БиХ се први случајеви трговине људима јављају крајем 1996. године. Међутим, то не значи да ових случајева није било и раније, али они нису били препознавани као један од опасних облика криминалитета. Такви случајеви су првенствено евидентирани као случајеви илегалне имиграције или појединачни случајеви који су се подводили под проституцију. Третирали су као прекршај, а лица која су пружала сексуалне услуге кажњавана су на основу законских одредби јавном реду и миру и о боравку и кретању странаца. Приступ овом проблему се значајно промијенио кад је он попримио шире размјере. У почетној фази препознавања трговине људима, као опасног облика организованог криминала, БиХ је оцијењена као земља транзита према западној Европи, али и земља дестинације за жртве трговине људима из земаља централне и југоисточне Европе. Међутим, у протеклих неколико година појавио се нови феномен – трговина женама и дјевојчицама које се врбују у ланце трговине људима на локалном нивоу, у циљу сексуалне експлоатације у другим дијеловима земље, док је број идентификованих страних жртава трговине људима у сталном опадању, а број БиХ жена (интерна трговина људима) које су идентификоване као жртве трговине у БиХ

до 2009. године је у сталном порасту. Повећањем интерне трговине људима унутар граница БиХ, агенције за спровођење закона су се сучиле са новим изазовима на пољу идентификације и истраживања злочина на пољу трговине људима.

У тренутно доступним публикацијама, научним и стручним радовима веома често се наводе неки од следећих узрока настанка трговине људима у БиХ.

4.1. Слом друштвеног система - слом одговорности

До 1991. године Босна и Херцеговина је била саставни дио СФРЈ. У априлу 1992. избија грађански рат који је завршен потписивањем Дејтонског мировног споразума у Охају, САД, у новембру 1995. Дејтонским мировним споразумом установљена БиХ која се састоји од два равноправна ентитета, Република Српска и Федерација БиХ. Дејтонским мировним споразумом установљена је међународна супервизија од стране канцеларије Високог представника (у даљем тексту *ОHR*), који је од стране међународне заједнице добио висока овлашћења у тумачењу цивилног дијела мировног споразума, са високим овлашћењима именовања и опозива БиХ званичника на свим нивоима власти, те доношења одлука и закона. Ратни сукоб на територији БиХ, који је имао примјесе територијалног, етновјерског довео је до слома друштвене и економске структуре у БиХ. То је довело до дезинтеграције друштвене структуре и легимности државе на дуг период. Конфликти у региону од почетка раних 1990-тих, резултирали су милионима избјеглица и расељених лица, који представљају рањиве категорије за трговце људима. Жене избјеглице често су биле без или одвојени од чланова породице, као резултат често су постајале мете за разне облике злоупотреба, укључујући и трговину људима. Немогућност да се интегришу у земљама које су их примиле или да се врате у своје земље поријекла, често води избјегле жене у трговину бијелим робљем.

У послијератном периоду БиХ је била изразито политички нестабилна. Безбједносне агенције у ентитетима, оптерећене етновјерским нетрпељивостима, уз истовремено веома низак ниво сарадње. Снаге за спровођење закона су надлежности ентитета, с ниским

нивом међу ентитеске и регионалне сарадње на сузбијању организованог криминала. Граница БиХбила је недовољноконтролисана, ина тај начин постала примамљива за организоване криминалне групе да експлоатишу слабости “меке” границе, кријумчареци наркотице, оружје и људе. Висок профит, минималан ризик откривања и минималне казне учинили су трговину људима у сврху проституције врло примамљивим у БиХ.

4.2. Насљедство недозвољене трговине и кријумчарења-предност коју су трговци људима знали искористили

Ратна и поратна илегална економија значајно су обликовале развој БиХ друштва у послератном периоду. Снабдијевање тржишта које се базирало углавном на кријумчарењу, развило је кријумчарску свијест, створило уходане кријумчарске мреже и каналне. Овако дефинисани трговински токови, представљали су добру полазну логистичку основу за кријумчарење људима. Врста робе са којом се тргује није битна, вазан је профит који се тим активностима генерише. У научним и стручним чланицима који су се бавили стањем и последицама тако засноване трговине, веома често се наводе, да су велике пијаце који је у пост ратном периоду у свим дјеловима БиХ, (регионални принцип) биле су као „рајска острва“ за кријумчарење алкохола, цигарета на које порез није плаћен, дрога, крадена возила мада и оружје се могло наћи. Током тог периода према доступним процјенама институције у БиХ су губиле цца 30 милиона долара због неплаћања пореза на робу која се прода на тим пијацама.

Профит остварен од илегалних активности је велик, те омогућава стварање финансијске моћи друштвеног утицаја организованих кријумчарских група. Штете које друштво трпи од црне економије су вишеструке; првенствено створене су добро уходане и организоване мреже кријумчара, способне да преко државне границе ефикасно кријумчаре разне врсте робе; експлоатишу слабости “меке” границе, такође, истовремено ове криминалне групе, експлоатишу висок ниво корупције и низак ниво одговорности службеника царине или полиције.

Наредна посљедица ратне и послије ратне илегалне економије видљива је у стварању добро организованих кријумчарских група са високим оперативним могућностима за спровођење илегалних активности. Криминалне групе имају ефикасан модус операнди, савремену техничку опрему и људство за контролу и праћење “пошиљки”, као и мрежу конаката и познанстава базираних на корупцији случају да нешто “крене мимо планираних активности”. Методи кријумчарења људи преко државне границе углавном су слични са начинима кријумчарења других роба.

4.3. Међународне мировне снаге-растућа потреба за секс индустријом

Потписивањем Дејтонског мировног споразума, у складу са Анексом 7 мировног споразума у БиХ рапоредило је 76000 припадника мировних снага, као и велик број припадника других међународних организација и агенција. Тај број временом је смањиван, како су се стварали стабилнији и сигурнији услови у БиХ, и смањивале могућности новог конфликта. У 2003 години број припадника мировних снага износио је 12.000 са тенденцијом даљњег смањивања у 2004 години, и преузимање мисије *SFOR-a* од стране Европске Уније крајем 2004 године данас износио нешто мање од 2000 . Долазак мировних снага, наручито у првим годинама послије потписивања мировног споразума охрабрио је развој секс индустрије на просторима БиХ . Секс индустрија је изузетно добра зарада, наручито у земљи у којој је индустрија током рата уништена, или производња заустављена, у земљи која је поред бивше Југословенске Републике Македоније била једна од најнеразвијенијих република бивше Југославије. У првим годинама послије рата било је битно одржати мир, и спријечити потенцијалне могућности избијања новог сукоба. Трговина људима полако је захватала БиХ друштво у свим сегментима, добијајући епидемичне пропорције. Ноћни барови, као најтипичнији облици гдје се проституција одвијала, ницали су свакодневно уз линије раграницења, уз друмове, у градовима и селима. Нов бизнис је створен, нове пословне могућности биле су на видiku у ратом разрушеној земљи, у којој су легалну економију замијенили снабдијевачи црног тржишта.

Ноћне барове отварају су и власници угоститељских објеката без криминалне прошлости, увидјевши добру зараду. У тим годинама обзиром на велико међународно присуство секс је био лако доступан “роба” иностраној клијантели у БиХ.

4.4. Сиромаштво као башта за регрутацију

Висока стопа сиромаштва представља пријетњу да БиХ постаје земља поријекла трговине људима у већем обиму. Сиромаштво у БиХ није ограничено на одређен број популације, него је епидемијско. Стога представља једно од кључних питања у друштву, које у великој мјери утиче на економске, социјалне, политичке процесе у БиХ. На дан 31.1.2021. у Босни и Херцеговини је било 415.027 особа на евиденцијама завода и служби запошљавања у Босни и Херцеговини. (Извјештај агенције за запошљавање БиХ). У односу на претходни мјесец број незапослених особа је већи за 1.400 особа или 0,34%. Од укупног броја особа које траже запослење, 236.245 или 56,92% су жене. У односу на исти период прошле године незапосленост у БиХ је већа за 8.860 особа или 2,18%.

Повећано сиромаштво представља ризик да се међу категоријама запослених регрутују потенцијалне жртве трговине људима. Материјална биједи јача импулс за излазом из гета сиромаштва, тиме јача жељу за емиграцијом, што може водити прихватању лажних пословних понуда у иностранству и уласку у свијет трговине људима.

5. ОРГАНИЗОВАНИ КРИМИНАЛ КАО ФАКТОР УГРОЖАВАЊА БЕЗБЈЕДНОСТИ

У предходном дијелу рада видјели смо да организовани криминал утиче на све дјелове једног друштва истовремено парализујући дјеловање државних институција, какав је случај и у БиХ. У таквим условима долази до пораста разних облика екстремизма као што је вјерски, национални, културни, итд.

У прошлости криминалне организације су се руководиле једним мотивом, а он је био стицање профита као и увећавање истог, док данашњем свијету криминалци имају и неке друге аспирације.

Финансијска моћ, као и позиције у политичком, привредном и безбједносном сектору користе се за ваниституционалне и друге утицаје на државу, односно за заузимање положаја у друштву који се не могу остварити учествовањем у регуларним законски прописаним процесима. Нова „негативна енергија“ организованог криминала угрожава безбједност многих земаља, па и међународне заједнице.

Како организовани криминал утиче на глобалну, регионалну и локалну безбједност? Да би одговор на ово питање био поприлично релевантан, он у себи мора садржавати следеће премисе:

- Веза криминалних организација са политичком и економском елитом одређене државе, али и са новим центрима финансијске моћ (тзв. тајкуни или олигарси);
- Горе наведене везе се користе за легализацију нелегално стеченог новца (прање пара);
- Веза криминалних организација са разним невленим организацијама, такође, у циљу легализације новца уз истовремено утица на полуге цивилног друштва;
- Веза са безбједносним структурама - спрегу организованог криминала и безбједносних структура, становници простора Југоисточне Европе, можемо слободно рећи, осјећају и са истом живе још од пада Берлинског зида и почетка, фамозног процеса транзиције;
- У посљедње вријеме веома значајна појава је финансирање појединих медија од стране криминалних организација, те константан притисак на јавно мњење, на законодавне, извршне и судске органе, на супарнике из криминалног миљеа, на потенцијалне сведоке итд;
- Веза криминалних организација са разним обавјештајним службама других држава. Та веза се првенствено користи као ослонац и логистика дјеловања домаћим и страним обавештајним службама у обављању обавештајних задатака, као и извесних „прљавих“ послова.
- И на крају, у научним и стручним радовима, може се све више наћи теоретска разматрања везе криминалних организација и тероризма, односно, односно са организаторима и учесницима у оружаним побунама и другим облицима политичког криминала.

Читајући разна дјела савременика, у којима се чести истичу и разлике између организованог криминала и разних радикалних покрета, можемо извући закључак да, она традиционална разлика, коју су сви истицали, полако, али сигурно нестаје. Чак, поједине криминалне организације, користе разне радикалне методе у циљу застрашивања државних институција и појединаца у циљу остваривања својих зацртаних циљева. Такве методе, до сада су биле само кориштене од стране радикалних организација.

Као што смо већ навели, у последњим деценијама у научним и стручним радовима, све више се истичу везе и праве разне компарације на односе између организованог криминала и тероризма. Ове везе начелно постоје у следећим случајевима када:

- Организовани криминал својим илегално стеченим профитом финансира терористичке организације или групе, или преко „фасадних предузећа и оф-шор компанија“ посредује у финансијским трансакцијама терориста и финансијера;
- Организовани криминал кријумчари наоружање и опрему за потребе терористичких покрета и/или кријумчари стране плаћенике и терористе до земље у којој делује терористичка организација;
- Терористичке организације, самостално или у сарадњи са криминалним групама, предузимају извесне организоване криминалне активности, како би обезбедиле материјална и војна средстава за извођење терористичких аката;
- Организовани криминал, са израженим политичким аспирацијама, прибегава тероризму како би непосредно дошао или довео своју „политичку струју“ на власт (Милаковић, 2009).

На крају, организовани криминал, односно, трговина људима, као једна од најпрофитабилнији активности организованог криминала, постаје све значајнија и озбиљнија пријетња правној држави, демократији, владавини права, међународном миру и стабилности. Код свевећег броја земаља броба притив организованог криминала, постаје политички приоритет у многим државама свијета, посебно у државама које се налазе у процесу транзиције. Иако се, према неким схватањима, томе мора приступити примарно или искључиво

са аспекта националне безбједности и заштите националних интереса, нипошто се не смију занемарити интереси и врједности људске и међународне безбједности (Piccarelli, 2008).

ЗАКЉУЧАК

Трговина људима, поред трговине оружјем и наркотицима, представља најunosнију грану организованог криминала и представља најгрубљи облик кршења људских права.

Трговина људима и организовани криминал уопште представљају скоро савршен облик организације која ниједан сегмент свог дјеловања не препушта случају, почев од одабира чланова па до коруптивних активности и метода легализовања прљаво стеченог капитала. Јако битна карактеристика организованог криминалитета, која му омогућава дуговечност и успешност, јесте брза способност прилагођавања новонасталим ситуацијама. За успешну борбу против трговине људима прије свега треба да сазри свест како појединца тако и заједнице.

Јако битна чињеница је сарадња на међународном нивоу. Та сарадња мора бити константна и добро усмјерена јасним проблемима. У тој сарадњи треба укључити како органе безбједности, владине канцеларије и невладине организације. Стална размјена информација може помоћи успешном превентивном раду и пресецању канала кријумчарења. Без сарадње и тимског рада супротстављање овом проблему је јако тешко.

Видјели смо да ниједна земља на свијету није поштеђена трговином људима, те се због тога свака земља може наћи у једној од три групе (земљи поијекла, земља транзиције и земља дестинације).

Најризичније државе су државе које се налазе у периоду транзиције, државе које се опорављају од ратних сукоба или државе на цијој територији бјесне ратни сукоби.

БиХ је држава у транзицији, држава која због неријешеног односа између три конститутивна народа, има вакум политичке моћи гдје три националне елите не желе сарађивати и елиминисати девијатне друштвене појаве. БиХ која је непосредно после крвавог сукоба

на својој територији била држава транзиције за трговину женама у циљу проституције, односно, секс индустрије, постала је држава са развиеном унутрашњом трговином женама у циљ проституције и развијене сец индустрије.

Када је у питању однос између тероризма и организованог криминалитета, јасно је видљиво да се они одликују високим степеном организованости и конспиративности те планским, смишљеним, организованим и дуготрајним поступањем. Кључ њиховог односа манифестује се у чињеници да се тероризам најчешће ослања на организовани криминалитет у циљу прибављања финансијских средстава пошто терористичке активности захтијевају велику количину новца и стабилне изворе финансирања. Поред њихове повезаности, постоји и кључна разлика између њих, која се огледа у крајњем циљу.

ЛИТЕРАТУРА

1. Доц. др Саша МИЈАЛКОВИЋ, (2009), *Часопис Безбедносћ*, Криминалистичко-полицијска академија, Београд,
2. Л. Милановић, Б. Лајовић, Д. Барјактаровић, Б. Радосављевић, (2016), *Приручник за образовни сисџем – зашџићџиџа ученика од џџрјовине људима*, Београд.
3. R. Britton, A. Маљевић, (2010), *Трјовина људима щ кријумчарење мијрананџа*, Београд.
4. Piccarelli, J. T., (2008), *Transnational Organized Crime, Security Studies – An Introduction* (ed. Williams, P.), Routledge, London – New York.

ИНТЕРНЕТ:

<https://www.unov.org/unov/en/unodc.html>